

**Ο ΛΥΤΡΩΤΗΣ, ΤΟ ΛΥΤΡΟΝ ΚΑΙ
Η ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗΣ
ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΩΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑ**

ΥΠΟ

Ἄρχιμ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΛΕΜΟΝΤΖΗ

Ο ΛΥΤΡΩΤΗΣ, ΤΟ ΛΥΤΡΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΑΠΟΛΥΤΡΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΩΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑ

ΥΠΟ

Ἀρχιμ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΛΕΜΟΝΤΖΗ
Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Χαλάστρας

Ὁ Ἰησοῦς, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς μαθητὲς Του, προσδιόρισε τὴ φύση τῆς ἀποστολῆς Του καὶ τὸ ρόλο Του μέσα στὸ μυστήριο τῆς Θείας Οἰκονομίας: «Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν». (Μάρκ. 10, 45). Ὁ Ἰησοῦς διακονεῖ τὸ μυστήριο τῆς σωτηρίας προσφέροντας τὴν ψυχὴ Του ὡς «λύτρον ἀντὶ πολλῶν»¹. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑπογραμμίζει τὴν πραγματοποίηση τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας οἰκονομίας ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ «ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ» (Ἐφεσ. 1,7)² καὶ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ὑπενθυμίζει στοὺς πιστοὺς ὅτι «οὐ φθαροῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ» (Α' Πέτρ. 1, 18-19)³.

Ἡ σωτηριολογικὴ διάσταση τῶν παραπάνω Καινοδιαθηκικῶν χωρίων εἶναι σαφής. Ἡ σωτηρία ὀρίζεται ὡς λύτρωση ἢ ἀπολύτρωση. Κατὰ συνέπεια, ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Λυτρωτής, Αὐτὸς ὁ Ὅποῖος προσφέρει τὸ αἷμα Του, τὴν ψυχὴ Του ὡς «λύτρον» γιὰ τὴν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Τί σημαίνει

1. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν Ἑρμηνεία τοῦ συγκεκριμένου χωρίου βλ. σχ. Ἰ. Καραβιδόπουλου, Τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 348, ἐξ.

2. Ἰ. Καραβιδόπουλου, Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολὲς πρὸς Ἐφεσίους, Φιλιππησίους, Κολοσσαεῖς, Φιλήμονα, Θεσσαλονίκη 1981, σελ. 82.

3. Βλ. ἐπίσης τὰ συναφῆ ἀγιογραφικὰ χωρία: Α' Κορ. 6,20. Γαλ. 4, 4-5. Ἀποκ. Ἰωαν. 5,9. Λουκ. 21,28. Ἐβρ. 9,15.

ὅμως ὁ ὄρος λύτρωση-ἀπολύτρωση; Μὲ ποιὸ τρόπο δόθηκε τὸ αἷμα Του ὡς «λύτρον»; Σὲ ποιὸν δόθηκε αὐτὸ τὸ «λύτρον»; Ποιῆς ἦταν οἱ συνέπειες αὐτῆς τῆς προσφορᾶς;⁴

Οἱ λέξεις «λύτρον», «λύτρα», «λυτρόω», μαρτυροῦνται στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γραμματεία ἀπὸ τὸν 5ον π.Χ. αἰ. καὶ οἱ λέξεις «λύτρωσις» καὶ «ἀπολύτρωσις», τὸν 2ον π.Χ. καὶ 1ον π.Χ. αἰ., πρὸς δήλωση τῆς ἐξαγορᾶς αἰχμαλώτου ἢ δούλου μὲ ἀντικαταβολὴ κάποιου χρηματικοῦ ποσοῦ ὡς ἀντιτίμου, ὡς «λύτρου». Ἡ λέξις «λυτρωτής» ἀπαντᾷ μόνο στὴν Ἁγία Γραφή, στὴν ὁποία συνδέεται κυρίως μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τὴν δουλεία τῆς Αἰγύπτου (Ἐξ. 14, 13. Ἦσ. 63, 9). Οἱ Ἑβραῖοι ἦταν δούλοι τῶν Αἰγυπτίων καὶ τοὺς ἀπελευθέρωσε ὁ Θεός. Οὐσιαστικά, μεταφέρονται ἔννοιες ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ περιοχὴ τῆς ἐξαγορᾶς δούλων καὶ αἰχμαλώτων, στὴν ὁποία χρησιμοποιοῦνται οἱ παραπάνω ὄροι, στὴν θρησκευτικὴ περιοχὴ καὶ ἀποβαίνουν βασικὲς ἔννοιες τῆς θεολογίας. Οἱ λέξεις «ἀπελευθέρωση», «ἐξαγορά», «ἀπολύτρωση», γίνονται συνώνυμες τῆς λέξεως «σωτηρία», ἢ ὁποία συντελεῖται διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ⁵. Ἀπὸ ποιὸν ὅμως μᾶς ἀπελευθέρωσε ὁ Ἰησοῦς;

Ἡ διάπραξις τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος⁶, ἡ παρακοὴ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ (Γεν. 2, 17), ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους στὸ διάβολο. Ὁ διάβολος εἶναι «ὁ τῆς ἁμαρτίας ἀρχηγὸς καὶ συνεργός», σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Γρηγόριο Παλαμᾶ⁷ καὶ ὁ «γεννήτωρ τῶν κακῶν», ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων⁸. Ἡ ὑποταγὴ τοῦ Ἀδάμ στὴν ἁμαρτία, ἢ ὑπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ διαβόλου θεμελίωσε τὴ «δυναστεία τοῦ διαβόλου», ὅπως θὰ ὀνομάσει ὁ Μέγας Βασίλειος⁹ τὸ κράτος τοῦ σατανᾶ.

Ἡ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἁμαρτία σήμανε τὴ διακοπὴ τῆς κοινω-

4. Περισσότερα γιὰ τὸ συγκεκριμένο θέμα βλ. σχ. Τσάμη Δ., «Ἡ περὶ ἀποδέχτου τοῦ λύτρου διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας», στὸ Κληρονομία 2 (1970), σελ. 88-111.

– Τοῦ ἰδίου, Εἰσαγωγὴ στὴν Πατερικὴ Σκέψις, Θεσσαλονίκη 1990.

5. Ἱ. Καραβιδόπουλου, Ἁποστόλου Παύλου ἐπιστολὲς πρὸς Ἐφεσίους, Φιλιπησίους, Κολοσσαεῖς, Φιλήμονα, Θεσσαλονίκη 1981, σελ. 83.

6. Περισσότερα γιὰ τὴν φύση καὶ τὴν ἔννοια τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, βλ. σχ. Ἱ. Ρωμανίδη, Τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα, Ἀθήνα 1989, σελ. 153 ἐξ.

7. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὁμιλίαι. ΙΣΤ' PG 151, 213.

8. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Κατηχήσεις 2, 4 PG 33, 385. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης τὸν χαρακτηρίζει ὡς «τῆς ἁμαρτίας αἵτιο». Γρηγορίου Νύσσης, Πρὸς τοὺς ἐπιβραδύνοντας πρὸς τὸ βάπτισμα. PG 46, 417.

9. Μ. Βασιλείου, Περὶ βαπτίσματος. PG 31, 1520.

νίας του μὲ τὸ Θεό¹⁰. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διακοπῆς ἦταν ἡ εἰσαγωγή τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου στὴν κτίση καὶ τὴν ἱστορία. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς. Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπ' τὴν πηγὴ τῆς ζωῆς ἐπιφέρει τὸ θάνατο. «Ὅσον γὰρ ἀφίστατο τῆς ζωῆς, τοσούτω προσήγγιζε τῷ θανάτῳ. Ζωὴ γὰρ ὁ Θεός, στέρησις δὲ τῆς ζωῆς θάνατος», ἐπισημαίνει ὁ Μ. Βασίλειος¹¹. Μετὰ τὴν πτώση ὁ ἄνθρωπος εἶναι αἰχμάλωτος τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου καὶ ὁ ἔσχατος προορισμὸς τῆς ὑπαρξῆς του εἶναι ἡ ἐγκατάσταση στὸν Ἄδη. Ἡ ἁμαρτία καὶ ὁ θάνατος ἀποτελοῦν ἐκδηλώσεις τῆς κυριαρχίας τοῦ ἀντίθεου βασιλείου, τὸ ὁποῖο ἔφερε ὁ σατανᾶς στὸν κόσμῳ¹². Ἡ ἁμαρτία φέρει τὸ θάνατο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ χωρισθεῖ ἀπὸ τὴν ἔννοια τοῦ θανάτου¹³. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ, ὑφίστανται τὶς συνέπειες τῆς πτώσεως. Εἶναι ὑποταγμένοι στὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο. Ἡ κατάσταση αὐτὴ περιγράφεται ἀπὸ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας ὡς ἀσθένεια. «Ἡρώστησεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐν Ἀδάμ... εἰσέδου τε οὕτως αὐτὴν τὰ πάθη»¹⁴. Ἡ ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπου στὰ πάθη ἐμπεδώνει τὴν κυριαρχία τοῦ διαβόλου.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, περιγράφοντας στὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ τὴν ἀποστολὴ τοῦ Μέγα Ἀρχιερέα Ἰησοῦ (Ἐβρ. 3,1), ὁ ὁποῖος προσφέροντας τὸ αἷμα Του ἐξάλειψε τὶς ἁμαρτίες τῶν ἀνθρώπων (Ἐβρ. 9,14), ἀναφέρει ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἔγινε ἄνθρωπος «ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστιν τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους, ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας» (Ἐβρ. 2, 14-

10. «Ἀρχὴ καὶ ρίζα τῆς ἁμαρτίας τὸ ἐφ' ἡμῖν αὐτεξούσιον», ἀναφέρει ὁ Μ. Βασίλειος. Μ. Βασιλείου, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός. PG 31, 332. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κτιστὸς καὶ κατὰ συνέπεια τρεπτὸς. Ἐχει τὴ δύναμη νὰ κινεῖται εἴτε πρὸς τὸ καλὸ εἴτε πρὸς τὸ κακὸ. Ν. Ματσούκα, Δογματικὴ καὶ συμβολικὴ θεολογία Β, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 174 ἔξ.

11. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός, PG 31, 341. Ἀντίθετα ἡ ρωμαιοκαθολικὴ θεολογία ὑποστηρίζει ὅτι ὁ θάνατος ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ ὡς τιμωρία ἐξαιτίας τῆς πτώσεως του. Βλ. σχ. F.R. Tennam, The origin and propagation of Sin, Cambridge 1902, σελ. 153 καὶ G. Aulen, Christus Victor. La notion Chretienne de la Redemption, Paris 1944, σελ. 123. Αὐτὴ ἡ ἄποψη ὁμως δὲν εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν πατερικὴ διδασκαλία. Ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἀναφέρει ὅτι «οὐκ ἐκεῖνος [ὁ Θεός] ἔστιν ὁ ἐχθραίων, ἀλλ' ἡμεῖς. Θεὸς γὰρ οὐδέποτε ἐχθραίνει» Ἱ. Χρυσόστομος, Ὁμιλία ια'. Εἰς Β' Κορινθίους γ' PG 61, 478. Περισσότερα βλ. σχ. I.S. Romanides, «Original Sin according to st. Paul», στὸ St. Vladimir's Seminary Quarterly, New York 1955, σελ. 9, 12, 20.

12. Ἱ. Καραβιδόπουλου, Μελέτες ἐρμηνείας καὶ θεολογίας τῆς Καινῆς Διαθήκης, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 94.

13. Σ. Ἀγουρίδη, Ἡ περὶ καταλλαγῆς διδασκαλία τῆς Κ. Διαθήκης κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Παράδοσιν, Ἀθήνα 1964, σελ. 12.

14. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ PG 74, 788-789.

15). Κεντρικό κεφάλαιο της θείας Οικονομίας αποτελεί η κένωση του Θεού Λόγου (Ίωάν. 1, 14), κένωση έως τὸ θάνατο, «θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλίπ. 2, 8) γιὰ νὰ ἀπελευθερώσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου¹⁵. Ἐνῶ οἱ ἱερεῖς τῆς Λευίτικῆς Ἱερωσύνης (Ἑβρ. 9, 6-14) πρόσφεραν θυσίες ζώων γιὰ νὰ ἐξαλείψουν τὶς ἁμαρτίες τοῦ λαοῦ, ὁ Ἰησοῦς πρόσφερε τὸν ἑαυτὸν Του ὡς θυσία, «ἵν' αὐτὸς ἡμᾶς ἐξέλῃται τοῦ τυράννου βία κρατήσας» ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος¹⁶.

Ὁ Ὁριγένης εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους θεολόγους ποὺ προσπάθησε νὰ διαμορφώσει τὸ δόγμα τῆς ἀπολύτρωσης ἔχοντας στὸ νοῦ του τὴν εἰκόνα ἀπὸ ἀπελευθερώσεις αἰχμαλώτων μὲ τὴν καταβολὴ λύτρων, καθὼς καὶ αὐτὴ τοῦ πάσχοντος δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιδιώκει νὰ ἀπαντήσῃ στὸ ἐρώτημα «τίνοι ἔδωκε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρων ἀντὶ πολλῶν;» Σύμφωνα μὲ τὸν ἀλεξανδρινὸ θεολόγο, ἀποδέκτης τοῦ λύτρου εἶναι ὁ διάβολος. Εἶναι τὸ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου¹⁷. Ἡ θέση αὐτὴ ἔγινε ἀποδεκτὴ ἀπὸ θεολόγους τῆς Ἀνατολῆς, ὅπως τὸν Μ. Βασίλειο, τὸν Γρηγόριο Νύσσης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δυτικὸς θεολόγους, ὅπως τὸν Ἀμβρόσιο, Γρηγόριο τὸ Μέγα, Ἱερώνυμο καὶ τὸν πάπα Λέοντα¹⁸. Παράλληλα μὲ τὴν παραπάνω ἀπάντηση στὸ πρόβλημα δημιουργεῖται καὶ μιὰ ἄλλη τάση ἐρμηνείας, ἡ ὁποία ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τοὺς Γρηγόριο Θεολόγο, Ἀδαμάντιο, Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καὶ Ἰωάννη Δαμασκηνό. Οἱ συγκεκριμένοι θεολόγοι δὲν ἀποδέχονται τὴν ἄποψη ὅτι ὁ διάβολος εἶναι ὁ ἀποδέκτης τοῦ λύτρου, ἀλλὰ αὐτὴ ἢ προσφορὰ τοῦ λύτρου πρέπει νὰ νοεῖται μεταφορικά. Τὸ «λύτρο» εἶναι ἡ ἐκούσια εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ στὴν κατάσταση τοῦ θανάτου, στὸ βασίλειο τοῦ Ἄδου γιὰ νὰ πραγματώσῃ τὸ μυστήριο τῆς σωτηρίας. Ἡ αὐτοπροσφορὰ τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τὸ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ θανάτου¹⁹.

Ἄν καὶ παρατηρεῖται κάποια διάσταση ἀπόψεων ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀποδέκτη τοῦ λύτρου, ὑπάρχει συμφωνία ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔγινε δέσμιος τοῦ θανάτου, ὑπήκοος τοῦ κράτους τοῦ Ἄδου σὰν νὰ ἦταν ἕνας κοινὸς θνητὸς γιὰ ν'

15. Ἰ. Καραβιδόπουλου, Ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολές Ἐφεσίου, Φιλιππησίου, Κολλοσσαίς, Φιλήμονα, Θεσσαλονίκη 1981, σελ. 309. Τοῦ ἰδίου «Ὁ Χριστολογικὸς ὕμνος ἐν Φιλ. 2, 6-11», στὸ θεολογία 34 (1963), σελ. 266-279.

16. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος μν' Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα, PG 36, 653.

17. Δ. Τσάμη, Εἰσαγωγή στὴν Πατερικὴ Σκέψη, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 462.

18. Δ. Τσάμη, Εἰσαγωγή στὴν Πατερικὴ Σκέψη, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 463.

19. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος με', «Εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα», 22, PG 36, 653. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολήν, PG 74, 781-783. Βλ. σχ. Δ. Τσάμη, Εἰσαγωγή στὴν Πατερικὴ Σκέψη, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 468-470.

ἀπελευθερώσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ θανάτου, καὶ ὅτι ὁ διάβολος πίστεψε πῶς παρακινώντας τοὺς Ἰουδαίους νὰ θανατώσουν τὸν Ἰησοῦ, θὰ ἀκύρωνε τὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ καὶ θὰ διέκοπτε τὴν ἐκδίπλωση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Οἰκονομίας. Οἱ ἐλπίδες του ὅμως διαφεύστηκαν καὶ ὁ ἴδιος ἀπατήθηκε. Ὁ Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας²⁰ πρῶτος μίλησε ἐκτενέστερα γιὰ τὴν ἔξαπατηση τοῦ διαβόλου. Τρία σημαντικὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, ἀναφέρει ὁ Ἰγνάτιος, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ παρθενία τῆς Θεοτόκου, ὁ ὑπερφυῆς τοκετός της καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ξέφυγαν τῆς προσοχῆς τοῦ διαβόλου. Αὐτὰ τὰ τρία γεγονότα εἶναι τὰ «τρία μυστήρια κραυγῆς, ἅτινα ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ ἐπράχθη». Ὁ Γρηγόριος Νύσσης²¹, ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὁ Ὁριγένης καὶ ὁ Γρηγόριος Θεολόγος²², ἐπεκτείνουν τὴν σκέψη τοῦ Ἰγνατίου καὶ ὑποστηρίζουν ὅτι μὲ τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπεκρύβη ἡ δύναμη τῆς θεότητος. Ὁ διάβολος βλέποντας τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Ἰησοῦ δὲν μπόρεσε νὰ κατανοήσει τὴν δύναμη τῆς θεότητος μὲ τὴν ὁποία ἦταν ἐνωμένη. Πίστεψε ὅτι μετὰ τὸ θάνατό του ὁ Ἰησοῦς θὰ εἶχε τὴν ἴδια τύχη μὲ αὐτῆ των κοινῶν ἀνθρώπων καὶ γι' αὐτὸ παρακίνησε τὴν θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ εἴσοδος ὅμως τοῦ Ἰησοῦ στὸ βασιλεῖο τοῦ Ἄδη σήμανε τὴν ἀρχὴ τοῦ τέλους τῆς κυριαρχίας τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων. Ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Ἰησοῦ ἔγινε τὸ δόλωμα, τὸ ὁποῖο κατάπιε ὁ θάνατος καὶ πιάστηκε στὸ ἀγκίστρι τῆς θεότητος. «Δέλεαρ θανάτου γέγονε τὸ σῶμα, ἵνα ἐλπίσας καταπιεῖν ὁ δράκων ἐξεμέση καὶ τοὺς ἤδη καταποθέντας», ἀναφέρει ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων²³.

Ἡ ἐκούσια αὐτοπροσφορὰ τοῦ Ἰησοῦ στὸ θάνατο ὡς ἀντίτιμο, ὡς «λύτρον» γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἂν καὶ ὀρίζεται μὲ τοὺς ὅρους συναλλαγῆς ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἦταν μία συναλλαγὴ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων, ἀλλὰ ἀπέβη ἡ νικηφόρα διέλευση τοῦ Ἰησοῦ ὡς Βασιλέα καὶ Κυρίου μέσα ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἄδου²⁴. Γι' αὐτὸ οἱ πιστοὶ ψάλλουν στὸν Ἐπιτάφιο Θρῆνο ὅτι μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ «τοῦ θανάτου τὸ βασιλεῖον λύεις δὲ καὶ τοῦ Ἄδου τοὺς νεκροὺς ἐξανιστάς»²⁵. Ὁ Ἰησοῦς νεκρώθηκε, ὅμως ὁ Ἄδης στενάξει καθὼς ἀντιλαμβάνεται τὴν παρουσία τοῦ Φωτὸς μέσα στὸ κράτος του. Ἄν καὶ ὁ Ἰησοῦς ἔγινε «ὑπήκοος θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλιπ. 2,8), ὅμως πλημμύρισε μὲ τὸ Φῶς τῆς

20. Β. Στογιάννου, Ἐρημνευτικά μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 46 ἔξ.

21. Γρηγορίου Νύσσης, Λόγος Κατηχητικός PG 45, 60C-69C καὶ PG 46, 605D-608A.

22. Δ. Τσάμη, Εἰσαγωγή στὴν Πατερικὴ Σκέψη, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 457.

23. Δ. Τσάμη, Εἰσαγωγή στὴν Πατερικὴ Σκέψη, Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 458.

24. Μ. Καρδαμάκη, Ὁρθόδοξη Πνευματικότητα, Ἀθήνα 1980, σελ. 124-125.

25. Ἀπὸ τὴν ὑμνολογία τοῦ Μ. Σαββάτου.

Δόξας Του τὸ βασιλείο τοῦ θανάτου καὶ ζωοποίησε τὸ ἀνθρώπινο γένος²⁶. «Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια»²⁷, ἀναφέρει ἕνας ὕμνος τοῦ Πάσχα. Μὲ τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασή Του ὁ Ἰησοῦς κατέλυσε τὸ κράτος τοῦ θανάτου καὶ τοῦ Ἄδου, ἀπελευθέρωσε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ διαβόλου καὶ ἀνακαινίωσε τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ νέος Ἀδάμ²⁸, ὁ ὁποῖος ἀπελευθερώνει, ἀπολυτρώνει, τὸν παλαιὸ Ἀδάμ ὅπως ἀπεικονίζει χαρακτηριστικὰ ἢ ὀρθόδοξη εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως. Εἶναι ὁ «ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας» (Ἐβρ. 2, 10). Ὁ Λυτρωτής²⁹.

Ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει τὴ δωρεὰ τῆς ἀπολύτρωσης, τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ θανάτου μέσα στὴν Ἐκκλησία. Μὲ τὸ μυστήριό τοῦ βαπτίσματος μετέχει στὸ θάνατο καὶ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ (Ρωμ. 6, 2-4) δηλαδή, σ' αὐτὴ τὴν ἀπολυτρωτικὴ πράξη τοῦ Ἰησοῦ μέσῳ τῆς ὁποίας δόθηκε ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὴν φθορὰ καὶ τὸν θάνατο³⁰. Ἀνακαινίζεται καὶ ἀναδημιουργεῖται ἡ ὑπαρξή του καὶ ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν δουλεία τῶν παθῶν³¹. Βασικὸ γνῶρισμα τοῦ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐλευθερία, ὡς ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴ δουλεία στὴν ἁμαρτία καὶ τὸ διάβολο καὶ ὡς νέα ζωὴ μέσα στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τὴν Ἐκκλησία³². Ὁ ἄνθρωπος βιώνει στὸ παρὸν τὴν ἐλευθερία ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, τὰ πάθη καὶ τὸ φόβο τοῦ θανάτου καὶ συνάμα ἔχει βέβαιη τὴν ἐλπίδα τῆς ἐκπλήρωσης τῶν ἐσχατολογικῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ὁποία συνοψίζεται στὴν ὀριστικὴ κατάργηση τοῦ θανάτου ποῦ θὰ λάβει χώρα διὰ τῆς ἀναστάσεως τῶν κεκοιμημένων (Α' Θεσ. 4, 16)³³.

26. Ν. Ματσούκα, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ θεολογία Β'*. Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 553.

27. Ἀπὸ τὴν ὕμνολογία τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα.

28. Β. Ἰωαννίδη, *Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἁπ. Παύλου*, Ἀθήνα 1957, σελ. 64.

29. Ἡ πράξη τῆς λύτρωσης δὲν περιορίζεται στὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἔχει κοσμικὲς συνέπειες. Ἐκτείνεται σ' ὅλη τὴν κτίση. Ἄνθρωπος καὶ κτίσις βρίσκονται σὲ σχέση ἀμοιβαιότητος. Ἡ τύχη καὶ τῶν δύο εἶναι ἀλληλένδετη τόσο κατὰ τὴν πώση ὅσο καὶ κατὰ τὴν ἀπολύτρωση. Ὁ Ἁπ. Παῦλος ἀναφέρει ὅτι ἐξαιτίας τῆς πώσης τοῦ ἀνθρώπου ἡ κτίση ὑποτάχθηκε στὴ φθορὰ καὶ τὸ θάνατο «οὐχ ἑκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξοντα» (Ρωμ. 8, 20). Μέσῳ τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ ἡ κτίση ἀνακαινίζεται καὶ ἀναδημιουργεῖται. Βλ. σχ. Ἀ. Κεσελόπουλου, *Ἄνθρωπος καὶ φυσικὸ περιβάλλον*, Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 181.

30. Ἰ. Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδόσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως* 4,9, PG 94, 1117 B.

31. Ἁγίου Νικολάου Καβάσιλα, *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς*, PG 150, 524 A.

32. Β. Στογιάννου, *Ἐλευθερία. Ἡ περὶ ἐλευθερίας διδασκαλία τοῦ Ἁπ. Παύλου καὶ τῶν πνευματικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς του*, Θεσσαλονίκη 1970.

33. Θεοδωρήτου Κύρου, *Αἰρετικῆς κακομυθίας ἐπιτομή*, 5, 18 PG 83, 512 «καὶ τὴν ἐλπίδα τῶν ἐπηγγελμένων ἐντίθησιν ἀγαθῶν καὶ τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως καθίστησι κοινωνούς».

Ὁ θάνατος εἰσῆλθε στὸν κόσμον διὰ τῆς ἁμαρτίας. Σ' αὐτὴ τῇ βασιλείᾳ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου κινοῦνται οἱ ἄνθρωποι, ἔτσι πὺν ἡ προσπάθειά τους νὰ σωθοῦν μόνοι τους δὲν ὠφελεῖ σὲ τίποτα. Ὅσον κι ἂν αὐτὲς εἶναι ἀξιέπαινες, δὲν μποροῦν νὰ τοὺς βγάλουν ἀπὸ τὸν ἀόρατο ἴστό τοῦ θανάτου πὺν τοὺς δένει. Ὁ πολιτισμὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει λυτρωτικὴ δύναμη. Τὰ ἔργα τους ἔχουν μέσα τους τὸ σπέρμα τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ὁ ἀγώνας του νὰ λυτρωθεῖ μόνος εἶναι τραγικὸς καὶ ἄπελπις. Κι ἐδῶ παρεμβαίνει ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀπελευθερώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀφήνει ἐλεύθερο ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ³⁴.

34. Β. Στογιάννου, Ἑρμηνευτικὰ μελετήματα, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 73.